

ZRÓWNOWAŻONY SPORT

Zrównoważony rozwój w obszarze sportu, turystyki i kultury jest jednym z wyzwań, którym Europa i świat muszą sprostać w nadchodzących latach, aby wspomagać podwyższanie jakości życia wszystkich obywateli. Zwłaszcza podczas organizacji wydarzeń sportowych należy uwzględniać wszystkie aspekty zrównoważonego rozwoju, tj. kwestie społeczno-kulturowe, gospodarcze i ekologiczne. Na znaczeniu zyskuje również kreowanie pozytywnego dziedzictwa sportowego (ang. *sporting legacy*), w tym zwłaszcza promocja zrównoważonego modelu aktywności fizycznej, dla zdrowia i przyjemności, a nie tylko w celu osiągnięcia wyników w duchu idei *citius, altius, fortius*.

Sport w społeczeństwach postmodernistycznych

W ostatnich latach zaobserwować można dynamiczny wzrost znaczenia sportu i rekreacji w życiu człowieka ponowoczesnego, a także zwiększenie zainteresowania zdrowym stylem życia, co jest m.in. efektem rozwoju ideologii *healthismu* w społeczeństwach zachodnich¹. Trend ten polega na silnej koncentracji człowieka ponowoczesnego na własnym zdrowiu, jego zachowaniu i ochronie. Promowanie aktywnego stylu życia jest ważnym elementem polityki społecznej wielu państw, a istotną rolę w tym procesie odgrywają środki masowego przekazu. Brak aktywności fizycznej uznawany jest bowiem za jeden z głównych czynników rozwoju wielu chorób cywilizacyjnych – cukrzyca, nadciśnienia, chorób sercowo-naczyniowych itd. One powodują z kolei wysokie koszty finansowe dla państwa – bezpośrednio (opieka zdrowotna)

¹ R. Crawford (2006), *Health as a meaningful social practice*, „Health: An Interdisciplinary Journal for the Social Study of Health, Illness and Medicine”, 10(4).

oraz pośrednie (zmniejszenie produkcji spowodowane chorobami i związaną z nimi niezdolnością do pracy lub przedwczesną śmiercią). Dlatego dąży się do tego, aby społeczeństwo, także polskie, było aktywne fizycznie. Według WHO dorośli powinni ćwiczyć przez co najmniej 150 minut tygodniowo (wysiłek o umiarkowanej intensywności) lub co najmniej 75 minut tygodniowo (aktywność o wysokiej intensywności). Aby zachęcać jak najwięcej grup społecznych do aktywności fizycznej, również dzieci, kobiety oraz osoby młode, a także starsze, w świecie sportu pojawia się wiele nowych dyscyplin sportowych, a te które już istnieją podlegają dalszej dywersyfikacji – ta rewolucja w świecie sportu jest wyraźną cechą sportu postmodernistycznego.

Dla ludzi, dla których sport odgrywa znaczącą rolę, ważnym elementem życia staje się turystyka sportowa. Nigdy wcześniej turystyka związana ze sportem nie cieszyła się taką popularnością, a aktywność sportowa i turystyczna społeczeństwa stała się mega-trendem we współczesnym świecie. W ostatnim czasie trend ten jest szczególnie widoczny w dynamicznym rozwoju turystyki biegowej i udziale turystów w maratonach rozsianych po całym świecie. Za interesowanie turystyką sportową jest rezultatem m.in. społecznych zmian wartości, które coraz częściej nastawione są na przeżycia i doznania. Żyjemy obecnie w „społeczeństwie doznań”². Powodem tych zmian jest m.in. wzrost ilości czasu wolnego oraz wzrost dochodów. Tym samym poszerza się aktywność wolnoczasowa społeczeństw, jak i oferta sposobów spędzania czasu wolnego dla nich przygotowywana. Zmiany zachodzą zarówno na poziomie jakościowym, jak i ilościowym. W sporcie wciąż przybywa nie tylko wiele nowych dyscyplin sportowych, ale i w obszarze tych już istniejących, wciąż pojawiają się różne ich odmiany. W dobie post-turystyki doświadczenia stają się dziś niezwykle ważnym czynnikiem wyboru destynacji turystycznych. Turyści poszukują silnych wrażeń i emocji, czasem ryzyka i możliwości sprawdzania samego siebie, pokonywania barier (na przykład w turystyce ekstremalnej czy poprzez udział m.in. w ultramaratonach). W rozważaniach nad rolą sportu w świecie ponowoczesnym należy wspomnieć także o psychologicznej teorii „poszukiwania doznań” skonstruowanej przez M. Zuckermana.

Obecnie ludziom coraz częściej nie wystarcza już bowiem uprawianie aktywności sportowo-rekreacyjnej tylko dla miłego spędzania czasu wolnego, aktywności związanej z wykorzystywaniem posiadanych umiejętności, lecz raczej polega ona na zwiększaniu obciążeń i podnoszeniu efektywności

² G. Schulze (1992), *Die Erlebniz-Gesellschaft. Kultursoziologie der Gegenwart*, Frankfurt n. Menem.

działania³. Na dynamiczny rozwój turystyki i sportu wpływa także potrzeba dystynkcji społecznej – ludzie na przykład biegają w maratonach w odległych krajach, aby zdobyć uznanie w oczach innych ludzi. Warto w tym miejscu odwołać się do teorii „kulturowej wszystkożerności”. Termin ten został po raz pierwszy wprowadzony do literatury na temat konsumpcji kulturowej przez R. Petersona w 1992 roku⁴. Zjawisko to zaczęło być zauważalne pod koniec XX wieku na skutek zmian makroekonomicznych. „Wszystkożerni konsumenci” mają szerszy gust kulturowy i chęć przekraczania ustalonych hierarchicznych granic kulturowych. Jest to strategia budowania swojej tożsamości oraz sposób odróżniania się od innych⁵. Kiedy badacze zaczęli interesować się tym określeniem, przeanalizowano wiele domen konsumpcji kulturowej. Analizowano m.in. gusta kulinarne, muzyczne, a także sportowe – te ostatnie m.in. Widdop, Cutts i Jarvie⁶. Jeżeli chodzi na przykład o gusta kulinarne – co, kiedy, w jaki sposób i z kim jemy, jest efektem gry szeregu porządków: naturalnego, religijnego, medycznego i kulturowego. Jedzenie jest zarazem podstawą życia organizmu, rytuałem więziotwórczym, intymnym wyrazem bliskości. Jedzenie można traktować w kategorii dystynkcji. Wraz z wyższym statusem społeczno-klasowym jadłospis się poszerza, co przejawia się zróżnicowanym jedzeniem, w tym również potraw uznawanych za rzadkie i egzotyczne. Im ludzie stoją wyżej w hierarchii społecznej i mają wyższe wykształcenie, tym chętniej poznają rzeczy nowe. To właśnie w tej grupie występuje najczęściej zjawisko omniworyzmu kulinarnego, czyli próbowanie różnych potraw. Ta potrzeba próbowania nowych dań wpływa na dynamiczny rozwój turystyki kulinarnej, która bywa, że staje się przejawem snobizmu, ostentacyjną konsumpcją, zabieganiem o prestiż.

Analogie można odnaleźć w świecie sportu. Teoria kulturowej wszystkożerności ma związek z dynamicznym rozwojem wielu nowych form turystyki, na przykład sportowej czy kulturowej. Trendem XXI wieku jest wyszukiwanie coraz bardziej nietypowych atrakcji przez turystów, także sportowych. Zatem wciąż wzrastająca liczba eventów sportowych różnej rangi (dla wyczynowców oraz amatorów) i o różnej skali trudności, wciąż pojawiające się nowe

³ M. Zuckerman (1994), *Behavioral Expressions and Biosocial Bases of Sensation Seeking*, New York.

⁴ R. Peterson (1992), *Understanding audience segmentation: From elite and mass to omnivore and univore*, „Poetics”, 21.

A. Warde, D. Wright, M. Gayo-Cal (2007), *Understanding Cultural Omnivorousness: Or, the Myth of the Cultural Omnivore*, „Cultural Sociology”, 1-2; I. Karademir-Hazir (2015), *Cultural Omnivorousness*, www.oxfordbibliographies.com (15.12.2018).

⁶ P. Widdop, D. Cutts, G. Jarvie (2016), *Omnivorousness in sport: The importance of social capital and networks*, „International Review for The Sociology of Sport”, 51(5).

dyscypliny sportu, które można już uprawiać niemalże w każdym zakątku globu powodują, że turystyka sportowa rozwija się tak dynamicznie jak nigdy wcześniej i powoli staje się fenomenem naszych czasów. Sportowi turyści pragną dziś uprawiać takie sporty, które rzadko kto jak dotąd uprawiał, o takim nasileniu, że rzadko który organizm fizyczny by je wytrzymał, i najlepiej w takich miejscach, do których rzadko kto dotarł. Współczesny sportowiec jest bowiem poszukiwaczem wyzwań (*challenge-seeking*), poszukiwaczem ryzyka (*risk-seeking*), oraz chętnie przesuwającym swoje granice (*pushing further the limits*). Sporty ekstremalne czasem nie są jednak wystarczającą atrakcją dla turystów, również miejsce ich uprawiania musi być „ekstremalnie” wyjątkowe – przykładem są wyjazdy w celu uprawiania *bungee jumping*’u do aktywnych wulkanów w Chile czy nurkowanie w wodach, w których występują rekiny (Floryda).

Niektórzy diagności ponowoczesności na określenie zjawisk we współczesnym sporcie posługują się terminem *post-sportu* (lub sportu postmodernistycznego) – m.in. B. Pronger, M. Atkinson, M. Zowisło. Człowiek ponowoczesny coraz częściej jest zmęczony tylko podziwianiem widowisk sportowych z udziałem najlepszych sportowców, które w praktyce są do siebie bardzo podobne, i coraz częściej pragnie sam podejmować trudy sportowego stylu życia, na przykład przygotowując się do startu w ultramaratonie. M. Zowisło stawia w swoich pracach pytanie, czy istnieje sport prawdziwie postmodernistyczny i czy byłby to rodzaj jakiegoś post-sportu, do którego zbliżałyby się z jednej strony ekstremalne wyczyny ryzykantów na granicy życia i śmierci, a z drugiej rekreacyjne i relaksacyjne formy amatorskiego sportu dla wszystkich? Ku takim konkluzjom zmiernają bowiem diagnozy i opisy współczesnych filozofów, socjologów i antropologów opisujących i umieszczających sport w ponowoczesnej kulturze⁷

Wymiary zrównoważenia we współczesnym sporcie na poziomie jednostki oraz społeczeństwa

Równoległe do tych ekstremalnych eksperymentów ze sportem zauważa się jednak zjawiska racjonalne, oparte na zdroworozsądkowym podejściu do współczesnego doświadczenia sportowego. Do takich zaliczyć można rozpowszechnianie na szeroką skalę sportu amatorskiego („sportu dla wszystkich”), w którym przestaje być ważne zwycięstwo, a liczy się wysiłek fizyczny czy radość uczestniczenia w lekkim współzawodnictwie. Aktualnie

M. Zowisło (2009), *Czy istnieje sport postmodernistyczny?* W: T. Sahaj [red.], *Pogranicza współczesnego sportu. Ujęcie społeczne*, Poznań.

na znaczeniu zyskują sporty indywidualne, bez elementów współzawodnicstwa, często o charakterze regionalnym (etnosporty). Większość populacji nie jest bowiem elitarnymi sportowcami. Jednak część z nas stara się spełnić wysokie wytyczne dotyczące aktywności fizycznej. W ciągu dziesięcioleci powstawały liczne kampanie marketingowe, które zachęcały jednostkę do aktywności fizycznej. Można rzec, że uczestnictwo w najbardziej zorganizowanym sporcie ulega pewnej stagnacji. Zaobserwować można zapotrzebowanie na indywidualne i grupowe zajęcia taneczne, fitness czy przygodę na świeżym powietrzu w dążeniu do uzyskania korzyści zdrowotnych, pożądanych ciał, więzi społecznych i przyjemności.

Sport jest zwykle związany z szybkością i wydajnością, można więc zadawać sobie pytanie, jak może być zrównoważony, wolny? Idea *slow sportu* trafia do ludzi, którzy szanują swoje ciała i nie chcą ich krzywdzić. Mają czas słuchać tego, co ma ono do powiedzenia. Pragną uprawiać „zrównoważony i uważny sport”. Podczas ćwiczeń czy wysiłku chcą być świadomi każdego calu swojego ciała. Przekraczanie własnych barier to interesujące doświadczenie, nie można jednak tego dokonywać za wszelką cenę.

Slow sport stanowi alternatywę, która stwarza wolną przestrzeń dla kobiet, mężczyzn, młodszych i starszych osób, osób niepełnosprawnych i osób z różnych środowisk kulturowych. Zajęcia takie jak *tai chi*, *qigong* czy *yoga* jawią się dziś jako trendy lifestylowe. Dla miłośników *slow sportu* bardziej niż szybkość, siła czy wygrana liczy się radość i przyjemność z usprawniania własnego ciała. Jesteśmy w kluczowym momencie, w którym rodzi się alternatywa dla kultu sportu w duchu *citius, altius, fortius*. *Slow sport* to nowe podejście do uprawiania przyjemnego sportu amatorskiego, w którym nie ma znaczenia poprawianie własnych wyników. To umiejętność cieszenia się z ruchu, najlepiej na świeżym powietrzu, blisko natury i w dobrym towarzystwie. *Slow sport* to także wysiłek w zgodzie z własną kondycją, zdrowiem i doświadczeniem. Pozwala odczuć radość z poczucia wyczerpania i świadomości tego, co ciało może zrobić (pomimo wieku, urazu czy niepełnosprawności). Wciąż istnieje szeroki wachlarz doświadczeń sportowych, zwłaszcza tych z obcych kręgów kulturowych, które pozwalają odkryć nową poetykę ciała w ruchu. Prędkość nie ma tutaj znaczenia – jest ona bowiem pojęciem relatywnym. Filozofowie sportu⁸ wskazują, że człowiek ponowoczesny zwraca uwagę na jakość ruchu własnego ciała oraz jakość doznań z niego płynących tu i teraz, co pozwala osiągnąć stan pomiędzy satysfakcją i euforią – *flow*.

⁸ I. Martinkova, J. Parry (2010), *Zen and Sports – focusing on the quality of experiencing*. W: J. Parry i in. [red.], *Theology, Ethics and Transcendence in Sport*, New York.

Promocja sportu dla wszystkich to ważny element polityki MKOl, który dąży do kreowania pozytywnego dziedzictwa wielkich wydarzeń sportowych w wielu sferach życia społecznego. Dziedzictwo sportowe oznacza z kolei zachęcanie ludzi do uprawiania sportu, jest to m.in. promocja przez MKOl nowych dyscyplin sportowych. Koncepcja dziedzictwa mega-eventów sportowych pojawiła się w latach 90. XX wieku. Wtedy pojawiły się pierwsze pytania o plusy i minusy organizacji imprez sportowych, nie tylko w aspekcie gospodarczym, ale także ekologicznym i społeczno-kulturowym. W tym czasie zaczęto używać słowa „dziedzictwo” w dyskursie naukowym po raz pierwszy – m.in. J.L. Chappelet, V. Girginov.

„Dziedzictwo sportowe” (z ang. *sporting legacy*) – to spuścizna imprez sportowych w zakresie działalności na rzecz społeczeństwa bardziej aktywnego, zdrowego i szczęśliwszego. Takie idee były ważnym celem organizatorów m.in. igrzysk w Londynie w 2012 roku. W 2002 roku w Lozannie odbyła się pierwsza w historii pod auspicjami IOC (International Olympic Committee) konferencja poświęcona tematyce dziedzictwa olimpijskiego *Dziedzictwo igrzysk olimpijskich 1984-2000* w celu namysłu nad zarządzaniem długofalowym tą największą imprezą sportową świata. W 2014 roku ECYS – Education, Culture, Youth and Sport Council przyjęła w planie rozwoju sportu w Unii Europejskiej dziedzictwo wielkich imprez sportowych jako jeden z trzech punktów priorytetowych. Tworzenie zrównoważonego dziedzictwa społeczno-kulturowego, ekonomicznego, urbanistycznego, sportowego, środowiskowego jest podstawowym celem Ruchu Olimpijskiego. Każde miasto, które staje się gospodarzem igrzysk pełni rolę reprezentanta Ruchu Olimpijskiego. To wielka odpowiedzialność, ale również wielkie możliwości. Miasta-gospodarze zdobywają uwagę całego świata. Każde z nich ma zazwyczaj jedyny raz w historii możliwość celebrowania najwyższych wartości. I każde z nich tworzy własne dziedzictwo społeczne, kulturowe, ekonomiczne i środowiskowe, które może oddziaływać na wspólnotę lokalną, region i kraj już na zawsze. Organizacja igrzysk daje jednak możliwość rozpoczęcia długotrwałych, pozytywnych zmian w społeczeństwie i jego postaw. W igrzyskach upatruje się szansę na zainicjowanie pozytywnych zmian środowiskowych i wzrost świadomości ekologicznej (przy odpowiedniej organizacji i zarządzaniu imprezą).

W 1999 roku Międzynarodowy Komitet Olimpijski podpisał dokument *Agenda 21 for Sport and Environment*, będący zbiorem zasad rozwoju zrównoważonego dla sportu i środowiska naturalnego. W trosce o dobro planety od końca XX wieku igrzyska są organizowane pod hasłem: „sustainability through sport” – „zrównoważenie poprzez sport”. Igrzyska są także szansą na realizację zrównoważonej turystyki. Rozwój zrównoważony to jeden z najważniejszych punktów *Agendy 2020* – dokumentu wyznaczającego przyszłość

Międzynarodowego Ruchu Olimpijskiego, olimpijskiego zbioru zasad i dobrych praktyk. Strategia rozwoju została zaaprobowana podczas sesji Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego w Monako w 2014 roku. Przykładem dobrze zaplanowanego wykorzystania wielkiej imprezy sportowej może być np. program stworzony na potrzeby Igrzysk Wspólnoty Narodów, które odbyły się w 2014 roku w Szkocji. Program został oparty na czterech filarach: „Aktywna Szkocja” („Active Scotland”): celem programu było dążenie do tego, aby ludzie ze wszystkich środowisk byli bardziej aktywni (a w rezultacie, aby żyli dłużej i zdrowiej); „Połączona Szkocja” („Connected Scotland”): promowano „uczenie się” innych kultur poprzez tworzenie trwałych powiązań międzynarodowych; „Zrównoważona Szkocja” („Sustainable Scotland”): zachęcano do bardziej świadomego, „zielonego” stylu życia, wspierano też regenerację wschodniego Glasgow; oraz „Kwitnąca Szkocja” („Flourishing Scotland”): starano się dbać o rozwój biznesu i wzrost zatrudnienia, starano się tworzyć i promować pozytywny wizerunek Szkocji jako miejsca dobrego do życia, odwiedzenia, pracy, uczenia się, inwestowania i robienia interesów⁹.

Pozytywne, zrównoważone dziedzictwo sportowe było też jednym z priorytetów organizatorów Igrzysk The World Games, które odbyły się we Wrocławiu w 2017 roku. Organizatorzy założyli, że impreza zostawi po sobie zdrowsze, tętniące życiem miasto, którego mieszkańcy będą w pełni cieszyć się z zalet sportu i zdrowszego trybu życia. Organizatorzy mieli ambicję, aby poprzez sport i zabawę zainspirować ludzi do zmian, ponieważ ruch i dobre emocje zbliżają ludzi do siebie. Chcieli zarazić Wrocławian, szczególnie tych najmłodszych – dzieci i młodzież, ideą aktywności fizycznej jako sposobu na lepsze życie. Rok szkolny 2016/2017 we wrocławskiej edukacji został oficjalnie ogłoszony Rokiem Igrzysk The World Games. Z tego powodu przygotowano liczne projekty dla szkół i przedszkoli, m.in. cykl spotkań dla nauczycieli wychowania fizycznego prezentujących różne dyscypliny 10. Światowych Igrzysk Sportowych The World Games 2017. Zorganizowano też Młodzieżowe Igrzyska Sportowe pod hasłem „Szukamy Talentów na The World Games”, a także liczne biegi na orientację. Celami skierowanymi do wszystkich kategorii wiekowych były: tworzenie warunków dla rozwoju kultury fizycznej w celu poprawy aktywności i sprawności fizycznej lokalnej społeczności; upowszechnianie i promowanie rozwoju sportu dla dzieci i młodzieży; wspieranie przedsięwzięć z zakresu upowszechniania aktywności fizycznej; inicjowanie i prowadzenie kampanii na rzecz kształtowania świadomości

⁹ Projekt Społeczny 2012 (2012), *Co pozostanie po Euro? O konieczności namysłu nad dziedzictwem wielkiej imprezy sportowej*, dokument online, http://www.ps2012.pl/uploads/media/files/raporty/co_pozostanie_po_euro-kopia.pdf (15.12.2018).

zachowań i nawyków prozdrowotnych; inicjowanie badań aktywności fizycznej i sprawności społeczeństwa¹⁰.

Wielka impreza sportowa to świetna okazja, by zastanowić się nad rolą sportu w życiu poszczególnych ludzi i całego społeczeństwa. Zainteresowanie mediów, władz i mieszkańców, skupiające się na wydarzeniu sportowym, można rozszerzyć o kwestię powszechnej dostępności sportu, a zwłaszcza rozmaitych barier strukturalnych, które sprawiają, że zarówno młodszy, jak i starsi uważają, że „sport nie jest dla nich”. Zachęcanie ludzi do aktywności fizycznej nie może polegać jedynie na promocji w ramach kampanii społecznych. Nawet jeśli uda się wywołać w ten sposób zmianę postaw, rzadko bywają one trwałe. Łatwiej osiąga się pożądaną cel poprzez budowanie w ludziach nowych nawyków i zmienianie przestrzeni wokół nich na przestrzeń naturalnie zachęcającą do ruchu. W takiej przestrzeni jest dużo dobrze oznaczonych ścieżek i szlaków do biegania czy jazdy na rowerze. W plenerze pojawia się sprzęt zachęcający do rodzinnych zabaw (np. mini-siłownie, mini-boiska), ogranicza się ruch samochodów na rzecz ruchu pieszych. W Wielkiej Brytanii istnieją na przykład organizacje wyspecjalizowane w kreowaniu takiej przestrzeni lokalnej sprzyjającej ruchowi (tj. „Syzygy Leisure”), które opierają swoje działania przede wszystkim na diagnozie potrzeb ruchowych mieszkańców (różnych grup wiekowych) i na dokładnym mapowaniu lokalnej przestrzeni, co pozwala odkryć kryjące się w niej szanse dla aktywności fizycznej. Ważny kapitał społeczny i dziedzictwo wielkich wydarzeń sportowych to również rozwój wolontariatu i możliwość tworzenia baz wolontariuszy¹¹. Wielkie imprezy sportowe, tj. igrzyska olimpijskie i paraolimpijskie zwiększają debatę publiczną nad sytuacją osób niepełnosprawnych, w tym nad infrastrukturą dostosowaną do ich potrzeb oraz promocją sportu dla niepełnosprawnych. Na przykład w Rosji po zakończeniu zimowych igrzysk olimpijskich w Soczi opracowano mapy dla niepełnosprawnych, które pokazują, gdzie mogą oni uprawiać sport i gdzie znajdą do tego odpowiednią infrastrukturę, instruktorów, kluby i stowarzyszenia sportowe. Innym przykładem dziedzictwa olimpijskiego w Soczi było ożywienie ruchu wolontariackiego. W Rosji przed igrzyskami działało 25 punktów wolontariackich, teraz jest ich blisko trzy tysiące.

W Polsce wciąż najwięcej uwagi, prestiżu i pieniędzy poświęca się sportowi zawodowemu. Tymczasem codzienna aktywność fizyczna jest istotnym elementem jakości życia. W wymiarze jednostkowym wpływa na zdrowie, kształtuje styl życia, uczy samodyscypliny i zaangażowania. W wymiarze

¹⁰ www.theworldgames2017.com/legacy-czyli-dziedzictwo/ (15.12.2018).

¹¹ Projekt Społeczny 2012, dz. cyt.

społecznym sport uprawiany w przestrzeni publicznej sprzyja budowaniu kontaktów i więzi społecznych, uczy sztuki zdrowej rywalizacji oraz umiejętności współpracy, tworzy poczucie wspólnoty i wspólnego dobra. We współczesnym społeczeństwie wykluczenie ze sportu staje się jednym z istotnych aspektów marginalizacji społecznej całych grup i miejscowości. Organizacja wydarzeń sportowych staje się więc okazją do „odkrywania” niedocenianego w kraju potencjału sportu powszechnego. Dla przykładu – w Barcelonie, która w 1992 roku zorganizowała igrzyska olimpijskie, w ciągu kilku lat odsetek mieszkańców uprawiających aktywność fizyczną wzrósł z 27% do 41% (a dodatkowo igrzyska zdaniem badaczy turystyki wypromowały Barcelonę jako barwną i intrygującą kulturowo stolicę Katalonii). Japoński Komitet Olimpijski nominował Tokio jako organizatora XXXII Letnich Igrzysk Olimpijskich w 2020 roku. Dyrektor Japońskiej Organizacji Turystycznej – Ichiro Takahashi podkreśla jednak, że stało się tak w dużej mierze ze względu na fakt, że społeczeństwo japońskie starzeje się, a wszelka infrastruktura, która pozostanie po igrzyskach olimpijskich i paraolimpijskich, będzie służyła Japończykom jeszcze przez wiele lat, długo po zakończeniu imprezy. Dla Japonii jest to więc ważny kapitał społeczny. Liczy się także promocja nowych dyscyplin sportowych wśród młodych Japończyków¹².

Propagowanie zachodniego konceptu sportu nastawionego na rywalizację z samym sobą lub z przeciwnikiem zgodnie z ideą *citius, altius, fortius* jest jednak pewnym ryzykiem – może mieć negatywny wpływ na różne kultury. Sport jest częścią uniwersalnych procesów standaryzacji i stąd może przyczyniać się do zanikania tradycyjnych form aktywności fizycznej¹³. Za jeden z celów rozwoju zrównoważonego w sporcie MKOl przyjmuje promocję zachodnich dyscyplin sportowych, np. w Azji czy Afryce. Istnieje jednak ryzyko, że lokalne komitety olimpijskie będą działały bardzo dynamicznie, lecz jednocześnie zapominają o promocji sportów lokalnych. Na przykład w Azji dostrzec można działania zmierzające do upowszechnienia dyscyplin o obcym rodowodzie, dające namiastkę nowoczesności. Przykładem takich działań może być południowo-koreańskie Towarzystwo Sport dla Wszystkich, które równoległe do apeli o aktywne uczestnictwo w sporcie rozbudowuje w Korei obiekty służące masowemu uprawianiu joggingu, pływania, gry w tenisa i badmintona. Spośród dyscyplin obecnych od wieków w kulturze

¹² Wypowiedź I. Takahashi z dnia 2 października 2014 roku podczas Międzynarodowego Seminarium nt.: „Wpływ wielkich wydarzeń sportowych na rozwój turystyki”, które miało miejsce w Warszawie

¹³ G. Pfister (1997), *Research on Traditional Games – the Scientific Perspective*, „Journal of Comparative Physical Education and Sport”, 19.

koreańskiej działacze Towarzystwa dostrzegli natomiast jedynie łącznictwo, przyznając mu również znaczenie dla rozwoju fizycznego ludności¹⁴.

Trendem w zrównoważonym zarządzaniu eventami sportowymi jest też odchodzenie od organizacji tych największych w niektórych regionach, na rzecz eventów historycznych, bądź regionalnych. W ciągu ostatnich trzydziestu lat (od czasu wielkiego sukcesu igrzysk olimpijskich w Los Angeles oraz w Barcelonie) wiele miast, regionów i krajów wprowadziło strategie systematycznego organizowania wydarzeń sportowych oraz alokowało ogromne zasoby ludzkie i finansowe, aby przyciągnąć elitarne lub masowe zawody. Niektóre kraje, tj. Francja mają dziś specjalne komitety ds. planowania, pozyskiwania oraz organizowania międzynarodowych zawodów sportowych. W ostatnim czasie m.in. Rosja i Katar walczą o prawa do organizacji największych i najkosztowniejszych imprez sportowych na świecie. W Rosji miały już miejsce zimowe igrzyska olimpijskie (Soczi 2014) oraz Mistrzostwa Świata w Piłce Nożnej (2018). Obecna rzeczywistość Kataru to natomiast budowa zapierających swą architekturą dech w piersiach kompleksów sportowych, gigantyczne inwestycje, ogromne pieniądze przeznaczane na infrastrukturę. Wszystko z myślą o piłkarskich Mistrzostwach Świata w 2022 roku, a potem być może i igrzyskach olimpijskich. Założone w 2006 roku miasto Lusajl jest budowane specjalnie z myślą o piłkarskim święcie. W wyniku tego trudnego wyścigu o zdobycie zawodów, wiele miast i regionów zwraca się ku mniejszym wydarzeniom sportowym, które nie wymagają kosztownej infrastruktury. Popularnością wśród turystów cieszą się zwłaszcza historyczne eventy sportowe lub wydarzenia, które nie mają jeszcze długiej tradycji, ale mogą stać się częścią dziedzictwa kulturowego danego regionu w przyszłości i już teraz są modne wśród turystów oraz społeczności lokalnej. Generalnie można zauważyć, że im starsza impreza, tym głębiej jest ona zakorzenioną częścią dziedzictwa obszaru i silniejsza jest jej marka pod względem komercyjnym. Tego typu imprezy (*Tour de France*, *Tour de Pologne*, *Palio di Siena* czy turecki *Kirkpınar*) mogą przyczynić się do zrównoważonego rozwoju regionów turystycznych.

Sport jest ważny dla wielu grup społecznych. Na przykład dla sportowców niepełnosprawnych intelektualnie organizowane są *Special Olympics World Games* (pierwsze zawody odbyły się w 1968 roku w Chicago). W 1924 roku w Paryżu odbyły się pierwsze historyczne „Deaflympics” – *World Games for the Deaf* – igrzyska dla osób niesłyszących. Organizowane są pod hasłem PER LUDOS AEQUALITAS (*Equality through sport* – Równość poprzez sport).

¹⁴ I. Kabzińska-Stawarz (1991), *Sport w kulturach ludów Azji – kolejna dziedzina deficytowa etnologii*, „Etnografia Polska”, XXXV: 178.

Ważną funkcję społeczną – zachęcanie do podejmowania aktywności fizycznej ludzi wszystkich kategorii wiekowych – pełnią również *World Masters Games* – impreza skierowana do sportowców reprezentujących starsze kategorie wiekowe (zazwyczaj od 30 lat wzwyż w zależności od konkurencji sportowej). Pierwsza edycja imprezy odbyła się w 1985 roku w Toronto, a kolejna odbyła się w 2017 roku w Auckland w Nowej Zelandii. Europejskim odpowiednikiem imprezy są *European Masters Games*, które po raz pierwszy odbyły się w 2008 roku w miejscowości Malmö w Szwecji. Podobną imprezą jest *World Senior Games*. Imprezy są katalizatorem namysłu nad rolą sportu w okresie starzenia się ludzi oraz możliwościami przełamywania stereotypów dotyczących braku możliwości uprawiania sportu w starszym wieku.

W ostatnich latach pojawiła się również nowa impreza skierowana do ludzi młodych. Młodzieżowe Igrzyska Olimpijskie (*Youth Olympic Games*) to jednak nie tylko sport. YOG od tych „dorosłych” różni mocno rozbudowany program edukacyjno-kulturalny „Learn and Share”, który jest integralną częścią zawodów. Młodzi sportowcy z całego świata pozostają na igrzyskach przez cały okres ich trwania, aby – oprócz zawodów sportowych – wspólnie uczestniczyć w warsztatach oraz licznych spotkaniach. Mają one na celu przybliżyć młodym sportowcom idee olimpijskie, wymienić się doświadczeniami, spostrzeżeniami w poszanowaniu różnic kulturowych. Inicjatorem organizacji tej światowej imprezy sportowej dla młodzieży w wieku 14-18 lat był J. Rogge, ówczesny przewodniczący Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego. Jego pomysł spotkał się z dużym entuzjazmem. Pierwsza letnia impreza odbyła się w 2010 roku w Singapurze, a pierwsza jej zimowa edycja miała miejsce w Innsbrucku w 2012 roku.

Podsumowanie

Dnia 25 września 2015 r. świat przyjął bezprecedensowy dokument – Agendę na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030 zawierającą 17. Celów Zrównoważonego Rozwoju, mających przekształcić świat na lepszy. Zbudować świat, w którym każdy mieszkaniec globu będzie mógł korzystać z dobrobytu i osiągnąć rozwoju oraz żyć w pokoju¹⁵. Agenda podkreśla znaczącą rolę sportu na rzecz postępu społecznego i stwierdza, że sport przyczynia się do promowania tolerancji i szacunku oraz do wzmacniania pozycji kobiet i młodych ludzi, pojedynczych osób i całych społeczności. Sport podkreśla znaczenie zdrowia, edukacji i inkluzywnych społeczeństw. Sport ma zasadniczą rolę do odegrania w tej kwestii. Promuje zdrowy tryb życia i dobrobyt. Sprzyja

¹⁵ www.un.org.pl (15.12.2018).

tolerancji, wzajemnemu zrozumieniu i pokojowi. Urzeczywistnia zasadę równości, wzmacniając pozycję kobiet i dziewcząt oraz osób niepełnosprawnych. Jest niezbędnym elementem edukacji w szkołach. Sport wzmacnia, inspiruje i jednoczy. Sport jednoczy ludzi wokół pozytywnych wartości i umożliwia promowanie kultury dialogu bez względu na granice państw. Historia pokazała siłę sportu w przewyciężaniu uprzedzeń, wytyczaniu właściwej drogi i pobudzaniu do działań na rzecz praw i godności człowieka na całym świecie. Sport jest skutecznym narzędziem urzeczywistniającym zasadę inkluzywności i przyczynia się do wzmocnienia pozycji młodych ludzi. Przyczynia się do promowania równości kobiet i mężczyzn. Co więcej, wartości uznawane w sporcie i wyrażane poprzez sport wykraczają poza stadiony – *fair play* oraz współpraca i duch zespołowy, są bezcenne dla całych społeczeństw.